

Боярський, Н.Ф. Ксенофобія в Україні як виклик правам людини [Текст] / Н.Ф. Боярський ; В.В. Ластовський // Права людини в умовах сучасного державотворення: теоретичні і практичні аспекти : збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції студентів і молодих вчених (11-12 грудня 2009 р.). – Суми : УАБС НБУ, 2009. - С. 222-224.

Н.Ф. Боярський – студент IV курсу юридичного факультету
Київського національного університету культури і мистецтв;
науковий керівник – д-р іст. наук, завідувач
кафедри теорії та історії держави і права юридичного факультету
Київського національного університету культури і мистецтв **В.В. Ластовський**

КСЕНОФОБИЯ В УКРАЇНІ ЯК ВИКЛИК ПРАВАМ ЛЮДИНИ

Протягом останніх років в Європі та світі загалом спостерігається масштабне переміщення мігрантів, наслідком чого є зростання етнокультурної та етноконфесійної розмаїтості соціумів. З іншого боку, етнічна ерозія соціумів локального рівня призводить до виникнення напружених відносин між місцевим населенням та мігрантами. Декларація принципів терпимості ЮНЕСКО (1995 р.) наголосила, що ескалація нетерпимості за умов глобалізації та активних міграційних процесів потенційно загрожує усім частинам світу. Від такої загрози неможливо відгородитися національними кордонами.

Поняття “ксенофобія” походить від грецьких коренів *xenos* – чужі, сторонні, іноземці та *phobos* – страх. Воно має два значення:

- 1) нав’язливий страх перед незнайомими людьми, острах чужих;
- 2) ворожість, нетерпимість, ненависть та презирство до осіб іншої віри, культури, національності, до іноземців, представників інших регіонів, а також до чогось незнайомого, чужого, незвичного.

Нормативного закріплення терміну “ксенофобія” в міжнародних актах досі не існує.

Говорячи про Україну, слід зазначити, що починаючи з середини 2002 р. у нашому суспільстві спостерігається підвищення рівня ізоляціонізму та ксенофобії. Результати соціологічних досліджень також вказують на зниження за роки незалежності питомої ваги психологічно відкритих та схильних до національної толерантності людей більше, ніж у 3,5 рази. На думку окремих дослідників, практично половину населення у 2003 р. склали громадяни із ізоляціоністськими настроями, а кількість носіїв ксенофобських настроїв виросла більше ніж учетверо.

З огляду на вищенаведену інформацію не є дивним той факт, що статистичні дані Міністерства внутрішніх справ України фіксують чітку тенденцію зростання злочинів, вчинених стосовно іноземців. Так, упродовж останніх років кількість протиправних посягань, внаслідок яких постраждали громадяни іноземних держав, збільшилася вдвічі – з 604 у 2000 р. до 1 178 у 2007 р. Переважу більшість злочинів учинено відносно громадян держав-учасниць СНД (63,5 %), стосовно ж іноземців з інших країн – відповідно 36,4. Найбільш напружена обстановка у даній сфері спостерігається в Автономній Республіці Крим, м. Києві, Одеській, Донецькій, Львівській та Харківській обл.

Наразі в Україні не має точних статистичних даних про кількість вчинених злочинів на расовому ґрунті. Протягом 2005-2007 рр. було

порушено лише 7 кримінальних справ за ст. 161 Кримінального кодексу України (Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності чи ставлення до релігії). Очевидно, що дана статистична інформація далека від реальної ситуації. Так, за оцінками незалежних експертів, кількість злочинів, вчинених на ґрунті расизму та ксенофобії, є не менша за 190 випадків на рік.

Згідно результатів соціологічного дослідження, головними причинами ксенофобських настроїв в сучасній Україні є:

- 1) слабка інтеграція іноземців у місцеві громади, що спричиняє побоювання та ізоляцію з боку корінного населення;
- 2) міф про можливе захоплення робочих місць і наступний ріст конкуренції на ринку праці;
- 3) політичний фактор (вплив із-за кордону та внутрішні політичні ігри);
- 4) відсутність чіткої державної позиції відносно визнання факту існування ксенофобних та расистських настроїв, що переростають в організовані форми насильницьких дій;
- 5) загальне падіння рівня культури та утворення на тлі росту негативної стереотипізації свідомості основної маси населення країни;
- 6) пасивна, а найчастіше, і негативна роль засобів масової інформації в процесі формування громадської думки відносно іноземних громадян, що перебувають на території України.

Узагальнюючи думки експертів та правозахисників, можна виділити наступні конкретні дії для покращення ситуації з нетерпимістю в Україні:

- 1) проводити постійний аналіз рівня толерантності у відносинах між мігрантами і приймаючим середовищем;
- 2) офіційним органам публічно визнавати серйозність проблеми та виступати на усіх рівнях проти будь-яких проявів расизму та ксенофобії;
- 3) заборонити згадування національності злочинців у статистичних даних як інформації, що не стосується самого злочину;
- 4) національним меншинам активізувати, а місцевій владі сприяти їм у цьому, інтеграцію в місцеві громади, що призведе до зменшення ізоляції з боку корінного населення;
- 5) уточнити кваліфікацію складу злочину за ст. 161 Кримінального кодексу України;
- 6) ввести цивільно-правову та адміністративну відповідальність за дії, спрямовані на дискримінацію окремих осіб і верств населення;
- 7) забезпечити на всіх рівнях виховання та навчання у державних і приватних структурах, дотримання принципів людської гідності та поваги до всіх націй та народностей.

Як підсумок слід відзначити, що потрібно звернути увагу як громадськості, так і органів державної влади на проблему поширення ксенофобії в Україні. Це потрібно для того, щоб виробити відповідну стратегію боротьби з цим ганебним явищем, оскільки ксенофобія являє собою реальну загрозу правам людини та демократичним цінностям.